

Rozhovor: Život dítěte v době normalizační

Vypracoval: Kryštof B.

Pamětnice: Rozhovor jsem dělal s mou maminkou. Jelikož byla v roce 1968 malé dítě, nepamatovala si detaily, mnohé věci si dala do souvislostí až později, ale děsivý charakter doby vnímaný pohledem dítěte se v jejích vzpomínkách uchoval navždy.

V jakém prostředí jsi vyrůstala?

21. června 1968 mi bylo pět a půl roku. Bydleli jsme s rodiči v malém třípokojovém bytě poblíž Velitelství východního vojenského okruhu v Trenčíně. V době, kdy byly ulice města plné tanků a ruských vojáků, se rodičům povedlo náš malý byt vyměnit za krásný velký byt ve funkcionalistickém domě. Otec byl malíř. Poblíž Velitelství měl (a dodnes má) krásný ateliér – skoro až na střeše! Bylo z něj vidět daleko do krásného zvlněného kraje, se kterým je bytostně spjata otcova tvorba i jeho život.

Jak jsi vnímala dobu po roce '68?

Byla jsem ještě malé dítě, takže jsem situaci nijak dramaticky nevnímala. Začala jsem chodit do první třídy. Ve třídě jsme měli portrét Ludvíka Svobody, prezidenta ČSSR. Byla jsem zvyklá vídat pohromadě Svobodu i s Dubčekem, ale Dubček někam zmizel. Také zmizel Turek, který jezdil po městě se zmrzlinovým vozíkem, zvonil a prodával úžasnou zmrzlinu. Nejvíc mě jako malou holku mrzelo, že najednou už nebyly v obchodě k mání italské lakýrky; z kapitalistické Itálie se pro holčičky přestaly dovážet. Z oken našeho bytu jsme se dívali na starobylý středověký hrad vysoko na skále a jednoho rána na něm něco přibylo: obrovská pěticípá, svítící červená hvězda, která jej hyzdila dalších dvacet let. Také jsem nerozuměla tomu, že už nemůžeme jezdit na lyže; najednou nebyly peníze. Můj dětský svět bývával veselý, živý, ale tak od druhé třídy (pozn. aut.: roky 1970-1971) se začal postupně měnit v cosi přidušeného a ponurého.

Dědko (pozn. aut.: „dědko“ je slovenský výraz znamenající *dědeček*. V naší rodině se domestikoval a používáme ho jen při označování dědečka ze slovenské větve naší rodiny – maminčina tatínka) byl malíř. Stačilo tohle povolání na uživení celé rodiny?

Otec byl výtvarník „na volné noze“. Odmítl podepsat souhlas se vstupem vojsk Sovětského svazu, což se velmi závažně projevilo na jeho zakázkách, které přestal coby neloajální občan dostávat. Cítila jsem nějakou úzkost, strach... Najednou zmizeli známí – pár jich stačilo emigrovat, pár jich zavřeli a s dalšími se rodiče přestali stýkat. Škola také přituhla, doma jsem slyšela věci, o kterých jsem automaticky věděla, že je nesmím nikde na veřejnosti vykládat. Nedostatek financí se projevilo i tím, že se naši kvůli tomu často hádali.

Co Trenčín, jak vypadal? Měnil se s dobou?

Město, kdysi živé, postupně pustlo, temnělo a chátralo. Kromě té příšerné hvězdy na hradě zmizela celá stará čtvrť pod hradem a nahradily ji takové podivné novostavby, kterých se město už jen tak nezbaví. V synagoze udělali velkosklad oděvů a před kostelem postávali podivní pánové a prohlíželi si lidi.

Když jsi se později hlásila na vysokou školu, šlo to bez problémů? Jak to probíhalo?

Otravné bylo, že se nedalo studovat jen tak, co člověk chtěl. Bylo potřeba tzv. protekci. Já chtěla na medicínu, ale protože jsem tu protekci neměla a moje sestra už na medicíně studovala, tak mě tam nevzali ani na potřetí. Dostala jsem se do Bratislavy na psychologii. Studium psychologie bylo dost nezáživné – kromě jiného jsem se musela učit Leninovu teorii odrazu a spoustu dalších sovětských žvástů... Nicméně byla doba studií svým způsobem veselá. V roce 1988 jsem se odstěhovala do Prahy a začala chodit do psychoanalytického tréninku, což bylo v té době považováno za buržoazní pavědu a socialismu nebezpečný myšlenkový směr. Poté, co se to doneslo řediteli ústavu (pozn. aut.: maminka pracovala v Psychiatrické léčebně v Bohnicích) mi byla okamžitě pozastavena interní aspirantura, což mi ale bylo celkem jedno. No a pak už přišel rok 1989...